

Běda poraženým!

KVĚTA TOŠNEROVÁ A DAVID HERTL

Svobodný HLAS 5. října 1995

Postoloprtský masakr v létě 1945

Naprostá většina svědectví, uvedených v tomto článku, nebyla dosud nikdy publikována. Jedná se o originální materiál, nasbíraný během několika let na území našeho okresu. Jména pamětníků a svědků, kteří se ještě dnes bojí promluvit (masoví vrazi z levonické bažantnice jsou stále živí mezi námi), jsou uvedena pouze v iniciálách; iniciály neodpovídají jménu a příjmení. Všem, kteří se odvážili vydat svědectví o jednom z nejostudnějších českých poválečných činů, děkujeme.

Ruská vojska projížděla městem Postoloprty již v úterý 8. května, ale Postoloprty obsadila až ve středu 9. května 1945 v 5 hodin ráno. Pokračovala směrem na východ, zatímco opačným směrem na západ se trousily skupiny Němců, kteří se chtěli dostat do americké okupační zóny. Většina německých obyvatel Postoloprty však zůstávala ve svém městě. „Měli jsme vyhladovět po cestě? Umřít jsme mohli i doma“, vzpomíná jedna z obyvatelk Postoloprty, která se také rozhodla zůstat ve městě. Ve středu se ve městě objevily první české vlajky. Podle svědectví pamětníka „musely být všechny německé byty trvale odemčeny, vojáci nám ukradli šaty. „

Ve čtvrtek 10. května byl zatčen německý starosta Postoloprty Johan Spatzal a spolu s ním někteří další lidé, které známe jmény: Zeus, Steinbach, Gauba, Lukesch a další. Byli uvězněni v budově bývalého soudu. Manželka směla starostovi nosit denně jídlo. Při této příležitosti se jí svěřil, že je denně bít. Podle dalších svědectví byli Češi z Postoloprty ještě stále klidní. Jen bylo vyhlášeno, že na německých domech musí viset bílé vlajky.

Během následujícího týdne se však situace začala zhoršovat: v pondělí 14. května 1945 jsou hlášeny sebevraždy z Lipence, Dolejších Hůrek, Tvršic a zvláště Levonic. Mnoho rodin se prý raději utopilo v Ohři, otrávil nebo zastřelilo, aby nemusely trpět. Na druhý den se očekával příchod české armády. Vzpomíná pan V. N.: „Všichni Němci museli odevzdat klíče od bytů a šli do lágru. Noví majitelé bytů párali matrace a hledali zlato. Při řádění gard se otrávil nejedna německá rodina, vzpomínám na policistu, na drogistu. Mladý řezník se ženou nechali v tom zmatku doma děcko. Z lágru je nepustili. Dítě v kočárku se našlo už v rozkladu. Podobných tragédií se stalo víc“. Informací byl stále nedostatek: vojenský vysílač v Hamburku a Radio Luxembourg společně hlásily, že americká armáda obsadí i Žatec. Lidé nevěděli, co se bude dít. V pátek 17. května byl všem Němcům v Postoloprtech nařízen nástup do práce pro ženy od 16 do 50 let a muže od

Nadpis článku v Svobodném Hlasu 5. října 1995 (Archiv Nadační spolek Žatec)

16 do 60 let. To již byli v Postoloprtech Svobodovi vojáci, intenzivně prohledávali město a kradli, co šlo – nejvíce hodinky, zlato a další cenné předměty ...

Sobota 26. května 1945

V Postoloprtech proběhlo první rozsáhlé zatýkání mužů mezi 16 a 60 lety. S výjimkou některých (nepostradatelných pro provoz obce) byli všichni odvedeni a jsou nezvěstní. Pravděpodobně skončili v masových hrobech kolem Postoloprty. Seznam 152 pohřešovaných byl sestaven při prvním setkání Postoloprtských rodáků v Německu na letnici roku 1947. Ze zadržených přežili zřejmě dva: Egon Putz (který uprchl z popraviště) a Erich Guth (padl těžce raněn do jámy a byl pokládán za mrtvého, ale přišel k vědomí a zachránil se).

Neděle 27. května 1945

Ráno v sedm (jiní pamětníci udávají v šest) hodin byl německým obyvatelům Postoloprty nařízen nástup na náměstí. Všichni byli odvedeni do bývalých kasáren. Do kolony se několikrát střídalo. V kasárnách byli všichni podrobeni další prohlídce a byly jim ukradeny osobní předměty. Podle pamětníků tuto akci řídil Čech jménem Marek. Ženy a starci byli během dne posláni domů. Muži v kasárnách (bylo jich podle některých svědectví asi 180) zůstali a během celého dne nedostali ani najíst, ani napít. Některé z žen šly toho dne jako obvykle k budově soudu, aby přinesly uvězněným mužům jídlo. Byly ale poslány zpět, protože „všichni zavěnění odešli pryč“. U žen to vzbudilo podezření, že byly zabity. (Což se také zřejmě stalo – více než stovce mrtvých mužů se od těch dob říká „Nedělní muži“. Toto pojmenování vyslovuje většina německých rodáků se slzami v očích.)

Pondělí 28. května 1945

Večer ve 21. 30 hodin bylo oznámeno, že na druhý den musí všichni Němci nastoupit na náměstí se zavazadly, těžkými nejvýše 3 kg (v tom se rozumí i jídlo na několik

dnů). Mezi Němci to vzbudilo paniku: balilo se a peklo, řada lidí se zavraždila (pamětnice uvádí nejméně 31 potvrzených sebevražd). Podobné tragedie probíhaly i v jiných místech – například správce zámku na Stekníku si uvázal na krk kámen a skočil do vody.

Úterý 29. května 1945

Ráno v 6 hodin byli zbylí Němci na náměstí. Podle dochovaných svědectví to byl úděsný pohled: lidé s rukavkami, dětskými kočárky, malými vozíky, děti i starci. Všichni unavení z probdělé noci a ustrašení v očekávání příštích událostí. „Neprováděl se žádný výběr. Nerozlišovalo se vinen – nevinnen. Šel tam i můj spolužák, bylo mu patnáct. Čech, ze smíšeného manželství. Domníval se, že půjdou někam na práce. Už jsem ho nikdy nespátřil“, vzpomíná si pan V. D.

Opouštěné byty musely na rozkaz zůstat otevřené. Dvě hodiny stáli Němci na náměstí, v 8 hodin jim byl nařízen odchod do zajateckého tábora v postoloprtské bažantnici (v táboře bydleli během války Židé a zajatci, kteří pracovali v mosteckých dolech a v litvínovské chemičce). Další dva dny nedostali Němci najíst ani napít. Během nocí chodili po táboře vojáci Svobodovy armády a vybírali si dívky, které znásilňovali.

Středa 30. května 1945

Němci byli přiděleni na práci na hospodářstvích, která museli den před tím opustit. Trpkou shodou okolností pracovali někteří na vlastních statcích. Podařilo se jim vzít ještě něco jídla, ale po návratu do tábora jim bylo vojáky ukradeno.

Neděle 3. června 1945

V sobotu 2. června odtáhla ruská armáda i ze Žatce a město bylo obsazeno jednotkami generála Svobody. Podle příkazu musela na každém domě, kde žila německá rodina, viset bílá vlajka. V neděli pak začala pro žatecké Němce jedna z nejtragičtějších kapitol jejich života. Čeští vojáci a četníci vnikli mezi šestou a sedmou hodinou do všech domů a hnali muže a chlapce na náměstí. Pamětník vzpomíná, že podle vybubňované zprávy měli jít na náměstí všichni muži mezi 14 a 65 lety. Po ulicích se rozléhaly výkřiky a výstřely, vojáci na koních hnali lidi do středu města. Na náměstí se sešlo podle některých odhadů na 1. 500, podle jiných 5. 000 nebo dokonce až 6. 000 mužů: staří i nemocní, vojáci Wehrmachtu, i chlapci. Mnohé z nich vojáci mlátili bičí a obušky. Kdo byl nápadný neobvyklou postavou, oblečením, nešikovností nebo slabostí, byl těžce ztýrán. Jeden opozdilec byl zastřelen. Tři žatečtí Němci si raději vzali život, než aby museli něco podobného vytrpět. Během odpoledne byli muži čtyři hodiny hnáni

ve třech kolonách do 15 kilometrů vzdálených Postoloprty, popoháněni bičí. Podle svědka čekali za Žatcem na další transporty Němců, takže nakonec mělo do Postoloprty dojít až 10. 000 mužů. V opuštěných Postoloprtech byli Němci uvedeni do starých jezdeckých kasáren, kde se museli posadit na zem a nesměli opouštět svá místa.

Další tragedie probíhala mezi tím ještě v Žatci. V žatecké soudní věznici sloužil již několik dní český personál. Vězni byli týráni a docházelo k úmrtím, která byla na veřejnosti vysvětlována jako „sebevraždy“. Na 150 vězňů bylo roztríděno na odsouzené k smrti a na „lehké případy“. Odsouzení stáli na dvoře žatecké soudní věznice ve slunečním žáru, s nezakrytými hlavami, s rukama vzpaženými. Čeští vojáci a policisté chodili podél řad, bili Němce obuškami do žaludku, dokud postižený neklesl zhroucen kupředu – aby pak dostal další úder obuškem do hlavy. Mnozí postižení zvraceli krev a jen těžko vydrželi stát. Večer pak vstoupil do vězeňského dvora mezi zbylé vězně policejní kapitán Josef Marek¹ (dřívější postoloprtský policajt) se svými vojáky, kteří měli v rukou biče a za opaskem granáty. Marek dal rozkaz k odchodu, ale jeden těžce nemocný muž předstoupil a hlásil, že je nemocen na srdce. Tvrdá rána pěstí jej vrátila zpět do řady. V osmistupech vypochoďovali vězni ven z města Kněžskou bránou a bičování došli o půlnoci také do Postoloprty.

Pondělí 4. června 1945

Všichni zatčení strávili noc v sedě nebo vleže, v chladu na kasárenském dvoře. Každému, kdo potřeboval na záchod, hrozili čeští vojáci zastřelením. Najednou zazněl povel: „Všichni na svá místa!“ Část vězňů vstala, část zůstala sedět – a ozvaly se výstřely. Mrtvé a raněné museli jejich spoluvězni naházet do odpadního příkopu – aby byli posléze sami zastřeleni a skončili v příkopu, který sloužil jako latrína. Všichni museli odevzdat peníze a šperky – kdo tak nechtěl učinit, byl zastřelen. Hodinky, peníze a prsteny naplnily několik velkých beden, o sumě peněz se nedá ani uvažovat – někteří z Němců odevzdávali až 30. 000 RM (říšských marek). Následovala podrobná osobní prohlídka, každý se musel dokonce zout. Češi zabavili i dopisy, osobní dokumenty, léky. Mezi nastoupenými vězni neustále procházely české hlídky a nadávky a kopance nebraly konce. V pondělí večer byli od vězňů oddělení lékaři, lékárníci, železničáři, pivovarníci, duchovní, příslušníci důležitých povolání, nepostradatelní řemeslníci, poloviční židé, manželé židovských nebo položidovských žen a bývalí vězni koncentračních táborů, a byli hnáni zpět do Žatce, do shromažďovacího tábora. Cestou do Žatce byl zastřelen kurátor žateckého kapucinského kláštera, kterého bolely nohy. Noc z pondělí na úterý strávili ostatní zajatci ve stájích postoloprtských kasáren. Byli tam vměstnáni ve stoje, po celou noc padaly na dvoře výstřely.